

שטנגל, פרנץ (1908-1971)

(Franz Stangl). ש' נולד באלטמינסטר (Altmünster) שבאוסטריה. אביו, מי שהיה איש צבא בחיל הפרשים, נהג בו באכזריות. ש' היה אורג מיומן, ב-1931 הצטרף למשטרת אוסטריה ובמהרה בלט כשרון הארגון שלו. הוא מונה לחוקר פשעים (Kriminalbeamter) במחלקה הפוליטית, שבאותה עת עסקה בחקירת פעילויות אנטי-ממשלתיות מימין ומשמאל. בנובמבר 1940, שנתיים וחצי אחרי סיפוח אוסטריה, מונה ש' למפקח הכללי של המשטרה של מכון האותנסייה במצודת הרטהיים (Hartheim) ליד לינץ (Linz). ממרס 1942 היה ש' מפקד מחנה ההשמדה סוביבור בפולין, ומספטמבר 1942 עד אוגוסט 1943 היה מפקד מחנה ההשמדה טרבלינקה. בפחות משנה בטרבלינקה פקד ש' על רציחתם של למינצער 900,000 יהודים.

בספטמבר 1943, לאחר מרד האסירים בטרבלינקה, הועבר ש' עם רוב אנשי הסגל שלו לטרייסטה (Trieste), והועסק שם, פרט לשהות קצרה במחנה הריכוז מעורר האימה סן סבה (San Saba), בעיקר בארגון הפעולות נגד הפרטיזנים שעשה אודילו גלובוצניק. בסוף המלחמה חזר ש' לאוסטריה, וב-1947 נעצר שם בידי האמריקנים באשמת השתייכות לס"ס, מבלי שידעו דבר על פעילותו בתוכנית ההשמדה. בסוף קיץ 1947 נודע לאוסטרים שחקרו את פעילות האותנסייה במצודת הרטהיים, על הימצאותו של ש' במחנה אמריקני לשבויי מלחמה והוא הועבר לכלא אזרחי פתוח בלינץ. במאי 1948, לפני שהוגש נגדו כתב אישום, ברח ש' לרומא.

בסיועו של ההגמון אלויס הודאל, רקטור סנטה מריה דל אנימה (Santa Maria Del Anima) השיג ש' רישיון מעבר, כסף וכן משרת מהנדס בדמשק, ובעקבותיו באה משפחתו. ב-1951 עברו ש' ומשפחתו לברזיל והוא התיישב ב'עיר המכוניות' סן ברנרדו (São Bernardo) שליד סן פאולו. הוא ובני משפחתו נרשמו בקונסוליה האוסטרית בשמותיהם האמיתיים וש' עבד במפעלי פולקסוואגן שם.

כעבור 16 שנה נתגלה ש' בברזיל. ב-28 בפברואר 1967 נאסר ש' וביוני הוסגר לגרמניה. משפטו בדיסלדורף ארך שנה אחת; בדצמבר 1970 נידון ש' למאסר עולם באשמת שותפות באחריות לרצח 900,000 יהודים בעת שהיה 'קומנדנט' טרבלינקה. כעבור חצי שנה, ב-28 ביוני 1971, מת בכלא.